

Trendverkenning Regiokompas Brede Welvaart

Trendverkenning Regiokompas Brede Welvaart

Sanne Paenen MSc

Daphne van de Ven MSc

Colofon

Het PON & Telos heeft dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Provincie Noord-Brabant

Auteurs

Sanne Paenen MSc

Daphne van de Ven MSc

Publicatienummer

25043-01

Publicatiedatum

December 2025

© 2025 Het PON & Telos

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij Het PON & Telos. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van Het PON & Telos. Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, kan Het PON & Telos geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Meer informatie

www.hetpon-telos.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
2	Veranderende samenleving en verdiepende scheidslijnen	4
3	De woontevredenheid van huishoudens	6
	Bijlage A: Onderzoeks-verantwoording	9
	Bijlage B: Overzicht indicatoren Regiokompas Trendverkenning	14

1 Inleiding

In het licht van deze uitdagingen en transitie wordt het belang van het brede welvaartspectief op steeds meer plekken erkend. Zowel overheden als maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven omarmen het als wenkend perspectief in een tijd waarin duidelijk is dat er geen ééndimensionale, simpele oplossingen bestaan voor de grote, maatschappelijke veranderopgaven.

Maar hoe monitor je dit, en hoe breng je de impact op de gestelde doelen in kaart? In het voorjaar van 2024 lanceerde Het PON & Telos het 'Regiokompas Brede Welvaart'. Dit monitoringsinstrument helpt om keuzes, ontwikkelingen en de impact op het gebied van brede welvaart langjarig in beeld te brengen.

In het Regiokompas combineren we data met trends en ontwikkelingen. We beschouwen welke brede welvaartsindicatoren en -thema's zich positief ontwikkelen en waar uitdagingen (nog) groter worden. Zo krijgen we, op basis van ruim 100 indicatoren, zicht op brede welvaartstrends. Maar ook op verschillen tussen gemeenten, regio's en de provincies, over de jaren heen. Ook doet het Regiokompas uitspraken over doelbereik: wanneer zijn we tevreden met de resultaten? Hiervoor hanteren we normen, gebaseerd op internationale afspraken en doelstellingen, wettelijke bepalingen, beleidsdocumenten, wetenschappelijke criteria en bovenregionale benchmarking. De normeringen bewaken de ecologische grenzen, het sociaal fundament én de economische basis, ze vormen de bandbreedte waarbinnen de maatschappij kan functioneren.

In het voorjaar van 2025 hebben we het Regiokompas Brede Welvaart geüpdate. We zijn benieuwd of er in het huidige Regiokompas Brede Welvaart trends en ontwikkelingen zichtbaar zijn op basis van statistisch onderzoek, op nationaal niveau, welke ook relevant zijn voor Noord-Brabant. Wat valt op?

Op basis van de geanalyseerde data van het Regiokompas (editie 2025) zijn twee thema's/trends uitgekozen, die zichtbaar zijn op landelijk niveau, om een verdiepingsslag op uit te voeren.

1. De veranderende samenleving en verdiepende scheidslijnen op het gebied van materiële welvaart
2. Welke factoren dragen bij aan de woontevredenheid van huishoudens

Deze twee trends zijn geanalyseerd op basis van aanvullende analyses en literatuurverkenningen (zie bijlage A voor de onderzoeksverantwoording). In dit rapport zijn de uitkomsten van deze verdieping te vinden.

Trends en ontwikkelingen

In het bestuursakkoord van de provincie staat: 'we willen dat het goed gaat met de Brabanders en hun omgeving, nu en in de toekomst'. Hierbij staan vier

samenhangende thema's centraal: een welvarend, gezond en gelukkig Brabant; een verbonden Brabant; een duurzaam veranderend Brabant en een gezonde natuur- en waterrijke leefomgeving.

Brabant wordt geconfronteerd met verschillende uitdagingen en transities die invloed hebben op de Brabanders en hun omgeving. De opkomst en veranderingen binnen technologische ontwikkelingen, digitalisering, artificial intelligence die onze wijze van werken, communiceren en leven in extreme mate kunnen veranderen. Milieuvraagstukken waarbij de kwaliteit van het water, de bodem en de lucht in relatie tot ruimtelijke verdelingsvraagstukken en klimaatverandering steeds meer onder druk komen te staan. Klimaatverandering die ons dwingt adaptief te zijn. Bevolkingsgroei, vergrijzing, en individualisering die vragen om andere vormen van wonen, stedelijke verdichting en mobiliteit en de verdiepende sociale scheidslijnen.

Werk sessie – 3 november programma strategen provincie Noord-Brabant

Tijdens een werksessie op 3 november met de programmastrategen van de provincie Noord-Brabant is een korte vingeroefening gedaan waarbij is gevraagd welke kansen en bedreigingen er voor bovengenoemde opgave te zien zijn in het werkveld van de strategen.

Een korte samenvatting van de reacties van de programma strategen wordt hieronder gepresenteerd – dit zijn enkele voorbeelden en is geen uitputtende weergave.

De programma strategen zien kansen om de kwaliteit van het openbaar bestuur te versterken door andere participatiemogelijkheden op basis van nieuwe technieken. Aan de andere kant kunnen nieuwe technologische ontwikkelingen ook een bedreiging vormen voor face-to-face participatie en de kloof vergroten tussen de digitaal vaardige en de niet digitaal vaardige.

Daarnaast zien strategen de ontwikkelingen ook als een bedreiging, omdat terugkijkend naar het verleden technologische innovaties soms geleid hebben tot minder sociale samenhang en verdere individualisering, dat kan nu opnieuw het gevolg zijn.

De strategen zien kansen omdat door technologische ontwikkelingen de huidige druk op de arbeidsmarkt ook kan afnemen. De uitdaging hiervan wordt ook als een mogelijke bedreiging gezien. Sluit het huidige onderwijs wel aan bij de vraag op de arbeidsmarkt? En, worden studenten nu wel op de juiste manier en met de juiste vaardigheden opgeleid? Ook de vraag of iedereen de ontwikkelingen wel kan bijhouden is een zorg.

Door technologische ontwikkelingen zijn cijfers beter voorhanden en makkelijker te vervaardigen zijn. Er is ruimte voor nieuwe onderzoeksmethode waarbij idealiter wordt ingezet op een koppeling tussen bestaande praktijk kennis en nieuwe onderzoeksmethode. Tegelijkertijd rijst hiermee de vraag hoe de veiligheid, kwaliteit en betrouwbaarheid van cijfers zo goed mogelijk gewaarborgd kan worden.

Verschillende strategen geven aan dat de expliciete inzet op het ene thema van brede welvaart kan leiden tot negatieve impact op andere thema's. Zo heeft het sluiten van steden voor vervuilende busjes een negatieve impact op de kleine bedrijven die de transitie naar duurzame vervoersmiddelen (nog) niet kunnen betalen. Ook kan de inzet op ontwikkeling van bedrijven en de schaa sprong een negatief effect hebben op beschikbare uitputtende grondstoffen en drinkwater.

2 Veranderende samenleving en verdiepende scheidslijnen

Een van de grootste zorgen voor de toekomst zijn de toenemende verschillen tussen groepen in de samenleving.¹ Ons land wordt gekenmerkt door talloze scheidslijnen: tussen arm en rijk, tussen gezond en ongezond, tussen klassen, wijken, scholen en opleidingsniveaus. De scheidslijnen tussen deze groepen zien we terugkomen binnen alle thema's van brede welvaart. In het algemeen is er een positieve trend zichtbaar en neemt de brede welvaart toe. Als we echter wat dieper graven, zien we dat de kloof tussen groepen die wel en niet meekomen groter wordt. Er zijn mensen die het tempo van de snel veranderende samenleving kunnen bijbenen en profiteren van nieuwe mogelijkheden om de kwaliteit van hun eigen leven te verbeteren. Maar er zijn ook mensen die niet mee komen en die het gevoel hebben steeds minder grip te hebben op hun eigen leven. Uit de Brabantse monitor Brede Welvaart blijkt dat inwoners die weinig grip ervaren in het leven vaak ook niet tevreden zijn met hun brede welvaart als geheel.²

In deze paragraaf gaan we dieper in op de scheidslijnen tussen arm en rijk. We verdiepen op het brede welvaart thema 'materiële welvaart'. Materiële welvaart kan zowel vanuit een individuele als vanuit een gemeenschappelijke blik worden beschouwd. Het hebben van een passend inkomen is een belangrijke voorwaarde voor de bestaanszekerheid van mensen. Het maakt het mogelijk om in basisbehoeften, zoals een huis en (gezonde) voeding te voorzien. Daarnaast biedt

¹ Denktank Nederland 2040. (2023). *Nederland 2040: een toekomstbeeld: Een verhaal voor Nederland in 2040*. De Argumentenfabriek.

² Blanken, M., Van Dalen, B., Koomen, B., Kroeze, J., & Het PON & Telos. (2025). Brabantse monitor brede welvaart. In Het PON & Telos.

voldoende en een stabiel inkomen een bepaalde vorm van zekerheid en autonomie. Vanuit een gemeenschappelijke blik is materiële welvaart een belangrijke randvoorwaarde voor het functioneren van de economie als geheel. Een vitale economie met goede vestigingsvoorwaarden in de regio is van belang voor het functioneren van de regionale economie en het op peil houden van de werkgelegenheid en koopkracht in de regio. In deze paragraaf kijken we naar de persoonlijke kant van materiële welvaart en niet naar de (regionale) economie als geheel.

Binnen het thema materiële welvaart zien we een aantal tegenstrijdigheden die duiden op een betere situatie voor inwoners van Brabant in het algemeen, maar dit geldt niet voor iedereen: Er is een toename in de verschillen tussen Brabanders. Het gemiddeld besteedbaar inkomen van Brabantse huishoudens is toegenomen van €47.000 in 2019 naar €56.300 in 2023.³

Ook het aantal huishoudens met voldoende financiële buffer (gebaseerd op normen van het Nibud) zijn toegenomen de afgelopen jaren. Aan de andere kant heeft 1 op de 6 huishoudens helemaal geen financiële buffer en is het aantal huishoudens dat aangeeft moeite heeft om rond te komen toegenomen. Het aantal huishoudens in de bijstand is gelijk gebleven en krimpt dus niet. Uit de Brabantse monitor Brede welvaart blijkt dat van de mensen die makkelijk kunnen rondkomen ook een grote meerderheid tevreden is over hun financiële situatie (90%). Van huishoudens die moeite hebben met rondkomen is dit maar 11%. Dit betekent overigens ook dat niet alle huishoudens die moeite hebben met rondkomen ontevreden zijn over hun financiële situatie.

Het lijkt er dus op dat er voor een grote groep inwoners vooruitgang te zien is op het gebied van materiële welvaart, maar dat de groep die ‘achterblijft’ zeker niet kleiner wordt. Uit onderzoek van het CBS, CPB en Nibud is ook gebleken dat de groep huishoudens die ver onder de armoedegrens leeft gelijk is gebleven. Uit ramingen van het CPB blijkt ook dat dit de komende jaren gelijk blijft. Het aantal mensen in lichte armoede krimpt juist.⁴ Met de nieuwe meetmethode van armoede ontwikkeld door CBS, SCP en het Nibud wordt ook het vermogen van huishoudens meegenomen.

Binnen Brabant zijn ook regionale verschillen zichtbaar zo hebben in het oosten van Brabant meer inwoners voldoende inkomen om volgens de armoedenorm een volwaardig leven te leven. Inwoners hebben daar gemiddeld gezien een hoger besteedbaar inkomen (bijna €60.000 per jaar) in vergelijking met de rest van

³ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/86004NED/table>

⁴ Vos, S. (2025, 18 maart). Aandeel mensen in diepe armoede blijft toenemen. Binnenlands Bestuur. <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/schuldhulp-en-armoedebelid/aandeel-mensen-in-diepe-armoede-blijft-toenemen>

Nederland. De stedelijke gemeenten Eindhoven, Helmond, Tilburg en Breda vallen ook op. Deze gemeenten hebben gemiddeld meer huishoudens die te weinig inkomen hebben om volwaardig te leven. Rond de 20% van de inwoners hier hebben moeite met rondkomen, bovendien is de inkomensongelijkheid hier hoog en is meer dan 4% van de beroepsbevolking afhankelijk van een bijstandsuitkering. De scheidslijnen lijken hiermee in de stedelijke gemeenten dan ook zichtbaarder dan in de niet-stedelijke gemeenten.

3 De woontevredenheid van huishoudens

Het thema wonen binnen de thematiek van brede welvaart gaat in belangrijke mate over het hebben van kwalitatief goede, betaalbare en passende huisvesting voor alle inwoners. Niet alleen de kwaliteit van een woning is van belang, ook de omgeving waar deze woning staat speelt een belangrijke rol bij de (ervaren) kwaliteit van leven van mensen. Veiligheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen, groen in de omgeving en het onderhoud van de openbare ruimte zijn aspecten die de kwaliteit van de woonomgeving bepalen. Ook sociale samenhang, de manier waarop mensen in de buurt met elkaar omgaan en (buurt)verbondenheid zijn hierbij van belang. Het is van belang om te onderzoeken welke aspecten invloed hebben op de woontevredenheid van huishoudens.

In dit hoofdstuk is onderzocht in welke mate sociale cohesie invloed heeft op de woontevredenheid in Nederland. Daarnaast is er gekeken naar in welke mate gemeentelijke cijfers over armoede, veiligheid en mentale gezondheid invloed hebben op de sociale cohesie en op de woontevredenheid van huishoudens.

Sociale cohesie en woontevredenheid

Sociale cohesie gaat over de mate waarin inwoners zich verbonden voelen met elkaar. Actief onderdeel zijn van de samenleving en een goede relatie met vrienden/familie of mensen in de buurt heeft voor veel mensen een positief effect op hun welzijn. Mensen worden blij van het tijd doorbrengen met vrienden en het gevoel dat ze er voor anderen toe doen maakt ze gelukkig.⁵ Uit de analyses is gebleken dat de mate van sociale cohesie in een buurt invloed heeft op de woontevredenheid van huishoudens in die buurt. In gemeenten met een hogere schaa score op het gebied van sociale cohesie zien we dat mensen een hogere woontevredenheid ervaren. Dit wordt ondersteund door het WoON onderzoek van het CBS. Van degenen die heel lage sociale cohesie in hun buurt ervaren, is 4%

⁵ Mars, G., & Schmeets, H. (2011). Meer sociale Samenhang, meer Geluk? Maastricht University

tevreden over de woonomgeving; van degene die heel hoge cohesie in de buurt ervaren is dit 97%.⁶

Sociale cohesie in de buurt is goed voor de leefbaarheid van de buurt en de brede welvaart van bewoners. Volgens een onderzoek van het TNO komt dit doordat sociale cohesie in de buurt ervoor zorgt dat mensen zich meer betrokken voelen bij de lokale gemeenschap en de medebewoners. Dit zorgt ervoor dat bewoners een buurtgevoel hebben en zich vaker gezamenlijk inzetten voor het verbeteren van de fysieke en sociale leefomgeving in hun buurt.⁷

Veiligheid, sociale cohesie en woontevredenheid

Het is belangrijk dat iedereen veilig is en zich ook veilig voelt: oftewel dat de criminaliteit laag is, en de veiligheidsgevoelens hoog zijn. Het risico om slachtoffer te worden van geweld, criminaliteit of ongelukken is bepalend voor het prettig kunnen wonen en recreëren. Volgens de analyses heeft het aandeel geregistreerde delicten invloed op de sociale cohesie in de buurt (en andersom) en daarmee invloed op de woontevredenheid van buurtbewoners. In buurten waar in het algemeen meer delicten worden gepleegd hebben mensen sterkere gevoelens van onveiligheid. Gevoelens van onveiligheid hebben een negatieve invloed op de mate van sociale cohesie in een buurt en dragen bij aan minder woontevredenheid van buurtbewoners. Mensen die zich onveilig voelen ervaren minder grip op het leven en voelen zich minder betrokken bij hun buurt. Er is te zien dat in een buurt met sterke sociale cohesie, mensen zich veiliger voelen omdat mensen voor en naar elkaar uitkijken en elkaar op de hoogte houden van mogelijke risico's in de buurt.⁸ Dit wordt ook wel sociale controle genoemd. Dat veiligheidsgevoel komt de fysieke gezondheid natuurlijk weer ten goede, omdat mensen zonder zorgen de straat op durven en hierdoor vaker en meer zullen bewegen.³

Mentale gezondheid, sociale cohesie en woontevredenheid

Een goede lichamelijke en mentale gezondheid zorgt voor meer mogelijkheden om actief en volwaardig deel te nemen aan de samenleving. Mensen die zich gezond voelen, hebben over het algemeen een betere kwaliteit van leven. De mentale gezondheid van mensen kan invloed hebben op vele gebieden, waaronder op de woontevredenheid van huishoudens. De analyses laten zien dat mentale gezondheid wel degelijk invloed heeft op de mate van tevredenheid met de woning en woonomgeving. Mensen met een goede mentale gezondheid ervaren in het algemeen meer woontevredenheid. Een goede mentale gezondheid stelt mensen

⁶ Van Beuningen, J. (2018). Woning en woonomgeving gerelateerd aan tevredenheid met het leven. In CBS | https://www.cbs.nl/-/media/_pdf/2018/01/tevredenheid-met-wonen.pdf

⁷ Pronk, J., Van Kempen, S., Dijkstra, J., & Van Der Klauw, M. (2012). Gezonde Leefomgeving Ruimtelijk ontwerp voor sociale cohesie. In TNO

⁸ Huygen, A., De Meere, F., & Verwey-Jonker Instituut. (2008). De invloed en effecten van sociale samenhang

in staat om te participeren in de samenleving en de buurt.⁹ Hierdoor voelen ze zich meer verbonden met hun omgeving. Dit zien we ook terug in onze studie waarin we een verband zien tussen de mentale gezondheid van mensen en de mate van sociale cohesie in de buurt. Een goede mentale gezondheid zorgt voor betere sociale cohesie (en andersom) en zorgt daarom voor meer woontevredenheid. Een goede mentale gezondheid zorgt ervoor dat mensen voldoende in staat zijn om contact te leggen met anderen (mensen in de buurt) en dit contact te onderhouden.

Armoede, sociale cohesie en woontevredenheid

Het hebben van een passend inkomen en goed kunnen rondkomen is een belangrijke voorwaarde voor de bestaanszekerheid van mensen. Het maakt het onder andere mogelijk om te kunnen wonen in een huis en biedt een bepaalde vorm van zekerheid en autonomie. De afgelopen jaren zien we het inkomen en vermogen van mensen stijgen, maar tegelijkertijd geven ook meer mensen aan moeite te hebben met rondkomen. We zochten uit wat de invloed van armoede is op de woontevredenheid van mensen en of dit te verklaren is door de invloed van armoede op sociale cohesie. De analyses laten zien dat armoede invloed heeft op de sociale cohesie in de buurt en daardoor invloed op de woontevredenheid. Dit komt met name doordat mensen die te maken hebben met armoede of moeite hebben met rondkomen, vaker sociaal uitgesloten zijn.¹⁰ Dit is terug te zien in het feit dat mensen met een (langdurig) laag inkomen zich ruim 2 keer zo vaak sterk eenzaam voelen als mensen met een inkomen boven de lage-inkomensgrens (23% tegen 10%). Daarnaast zijn mensen die te maken hebben met armoede minder vaak tevreden over hun huidige woonsituatie, doordat het voor hen lastiger is om een passende woning te vinden.

⁹ Prioriteit en doelen mentale gezondheid. (z.d.). Loketgezondleven.nl.

¹⁰ Coumans, A.M. en Schmeets, H. (2020). Sociale uitsluiting in Nederland: wie staat aan de kant?

Bijlage A: Onderzoeks- verantwoording

Voor deze trendverkenning zijn diverse analyses gedaan om uiteindelijk tot de conclusies in deze rapportage te zijn gekomen.

Regiokompas Brede Welvaart

Het door Het PON & Telos ontwikkelde conceptuele model rondom brede welvaart ligt ten grondslag aan het Regiokompas Brede welvaart. Bij het ontwikkelen van dit monitoringsinstrument heeft het benchmark-perspectief centraal gestaan, zodat onderlinge vergelijkingen goed gemaakt kunnen worden. Het gaat om vergelijkingen in de tijd, maar ook tussen de gemeente en gemeenten die op bepaalde aspecten vergelijkbaar zijn.

De monitor is gebaseerd op twaalf brede welvaartsthema's. Vergeleken met bijvoorbeeld de regionale monitor Brede Welvaart van het CBS, brengen we in deze monitor een aantal extra zaken in kaart. De monitor van het CBS bevat acht thema's, waar Het PON & Telos Onderwijs, Cultuur en Mobiliteit aan heeft toegevoegd. Daarnaast is het thema Milieu opgesplitst in Milieu & klimaat en Ecosystemen & biodiversiteit. Deze thema's zijn toegevoegd omdat Het PON & Telos deze van wezenlijk belang acht om de toestand van een regio breed in kaart te brengen. Voor de ecologische thema's geldt dat er meer ruimte voor indicatoren en duiding gewenst is om een voldragen beeld te kunnen schetsen van de ecologische toestand van een regio.

De thema's worden in kaart gebracht met behulp van indicatoren. Het PON & Telos heeft zorgvuldig indicatoren geselecteerd om duurzame ontwikkeling te meten middels het framework van het Regiokompas Brede Welvaart, maar wordt daarin beperkt door de beschikbaarheid van data. Niet alle wenselijke indicatoren worden volgens de basisprincipes frequent gemeten, en niet alles wat wel wordt gemeten wordt ook goed gemeten. Met dit in gedachten heeft Het PON & Telos een set indicatoren samengesteld om brede welvaart te meten, gebaseerd op een lange traditie en ruime ervaring met het monitoren van duurzame ontwikkeling. De keuze voor de indicatoren is gebaseerd op een aantal basisprincipes:

- De indicator moet een sterke relatie hebben met de doelen van brede welvaart;
- De indicator moet passen bij de lokale context;
- De gebruikte data moeten van hoge kwaliteit zijn en afkomstig van een betrouwbare bron;
- De gebruikte data moeten beschikbaar zijn voor alle Nederlandse gemeenten;

- De indicator moet frequent worden gemeten

Voor het opstellen van de monitor hebben we gegevens gebruikt van verschillende betrouwbare, (semi-)openbare, bronnen, onder andere CBS Microdata, GGD, CBS Statline en Klimaatmonitor.

Dit heeft uiteindelijk geleid tot een dataset met zo'n 90 indicatoren, verdeeld over de 12 thema's. In bijlage B is een overzicht van de indicatoren te vinden die gebruikt zijn voor deze trendverkenning.

Correlatieanalyse

Allereerst is gekeken welke indicatoren van het huidige RegioKompas Brede Welvaart met elkaar correleren en welke verbanden te zien zijn. Hiervoor is een correlatieanalyse uitgevoerd. In SPSS zijn Spearman-correlaties berekend tussen alle indicatoren van het regiokompas van rapportagejaar 2025, voor alle Nederlandse gemeenten. Hierbij zijn verschillende sterkten van relaties aangehouden:

- Correlatie $< 0,5$ = geen relatie
- Correlatie $0,5 - 0,7$ = middelmatige relatie
- Correlatie $0,7 - 0,9$ = sterke relatie
- Correlatie $> 0,9$ = zeer sterke relatie

Naderhand is er gekeken welke verbanden tussen indicatoren interessant zijn en naar welke concepten verdere analyses gedaan konden worden.

Factoranalyse en regressieanalyse woontevredenheid

Om te zien of de relatie tussen armoede/veiligheid/psychische gezondheid en woontevredenheid wordt gemedieerd door sociale cohesie, zijn er twee stappen uitgevoerd: Allereerst zijn er factoranalyses uitgevoerd op armoede, veiligheid en mentale gezondheid. Dit betekent dat er gekeken is in welke mate de indicatoren die deze thema's meten bijdragen aan het meten van deze thema's. Dit is gedaan vanuit de overtuiging dat de waarde van een thema beter gemeten kan worden met meerdere indicatoren, in plaats van dat er één indicator hiervoor wordt gebruikt, zie tabel 2 voor een overzicht van de indicatoren per thema en hun omschrijving.

Tabel 1. Indicatoren gebruikt in de factoranalyse

Thema	Indicator	Omschrijving
Armoede	Bijstand beroepsbevolking	Percentage van de beroepsbevolking die een bijstandsuitkering op grond van de Participatiewet ontvangen.

	Besteedbaar inkomen	Het gemiddeld besteedbaar inkomen van huishoudens (excl. studenten), uitgedrukt in €1.000
	Arme bevolking	Het percentage huishoudens dat niet voldoende inkomen en vermogen heeft om volgens de NIBUD-norm volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving
	Financiële buffer	Percentage huishoudens met voldoende financiële buffer, rekening houdend met de grootte van het huishoudens.
	Moeite met rondkomen	Het percentage personen van 18 jaar en ouder dat moeite heeft met rondkomen.
Mentale gezondheid	Psychische klachten	Percentage personen met psychische klachten dat 60 of minder dan 60 scoort op de Mental Health Inventory (MHI). De cijfers hebben betrekking op de 'Mental Health Inventory 5' ofwel 'MHI-5'.
	Beoordeling eigen gezondheid	Percentage personen van 18 jaar of ouder met antwoordcategorie 'zeer goed' of 'goed' op de vraag naar de algemene gezondheidstoestand.
	Eenzaamheid	Het percentage personen van 18 jaar en ouder dat zich (zeer) sterk eenzaam voelt.
	Stress	Het percentage personen van 18 jaar of ouder dat de afgelopen

		4 weken (heel) veel stress heeft ervaren.
Veiligheid	Gewelds- en seksuele delicten	Het aantal geregistreerde gewelds- en seksuele delicten per 1.000 inwoners.
	Huiselijk geweld	Het aantal casussen met meldingen huiselijk geweld per 100.000 inwoners. Hieronder valt: kindermishandeling, geweld tegen ouders, (ex-)partnergeweld, ouderenmishandeling (ouder dan 65 jaar) en huiselijk geweld overig.
	Onveiligheidsgevoel	Percentage inwoners dat zich 'wel eens' of 'vaak' onveilig voelt.
	Vandalisme	Het aantal vernielingen c.q. zaakbeschadigingen per 1.000 inwoners.
	Vermogensdelicten	Het aantal vermogensdelicten per 1.000 inwoners.
Woontevredenheid	Tevredenheid woning	Het percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woning.
	Tevredenheid woonomgeving	Het percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woonomgeving.
Sociale cohesie	Sociale Cohesie	Een rapportcijfer gebaseerd op een 8-tal stellingen dat de sociale cohesie binnen een regio aangeeft.

De factor analyse is uitgevoerd met behulp van de Lavaan-package¹¹, wat een gratis downloadbare software is en te gebruiken via R. Voor het gebruik hiervan zijn de assumpties gecontroleerd of er geen hoge correlaties waren buiten de factoren om (het mag bijvoorbeeld niet zo zijn dat de indicator “gewelds- en seksuele delicten” ook een hele goede voorspeller is voor Armoede) en dat de data normaal gedistribueerd is. Allereerst bleken de indicatoren geen hoge correlaties te hebben buiten de factoren om, dus die assumptie is aangenomen. De data bleek niet-normaal te zijn (het laat geen mooie normaal curve zien). Dit is gecheckt met een histogram en met een Shapiro-Wilk test.¹² De data bevatte alleen 4 missende waarden bij de indicator Huiselijk geweld (N=338). Hiermee is ook rekening gehouden in de analyse.

De factoren zijn geanalyseerd en in sommige gevallen bijgewerkt. Zo bleek de indicator Financiële buffer van de factor armoede bijna 100% overeen te komen met de factor Armoede zelf, deze indicator is daarom niet meegenomen in de mediatie analyse. De indicator onveiligheidsgevoel van de factor omgevingsveiligheid is ook niet meegenomen, want de percentages hiervan waren veel hoger dan die van de andere factoren. Dit leek erop te wijzen dat onveiligheidsgevoel op een veel brede scala wordt ervaren dan de andere indicatoren, ondanks dat het wel bijdraagt aan de algemene omgevingsveiligheid. Echter vanwege deze scheve verhouding is onveiligheidsgevoel niet meegenomen in de uiteindelijke mediatie analyse.

De mediatie analyse is ook uitgevoerd met dezelfde lavaan-package in R. De factor en de mediërende relatie met woontevredenheid via sociale cohesie zijn behandeld in een structural equation model (sem), wat een techniek inhoudt om complexe relaties tussen meerdere variabelen te meten (oftewel een thema die bestaat uit meerdere indicatoren gebruiken in een mediatie-model zoals nu).

¹¹ Comprehensive R Archive Network (CRAN). (2025, 21 september). Latent Variable Analysis [R package lavaan version 0.6-20]. <https://cran.r-project.org/web/packages/lavaan/index.html>

¹² Patrick Royston (1982). Algorithm AS 181: The W test for Normality. *Applied Statistics*, 31, 176–180. doi:10.2307/2347986.

Bijlage B: Overzicht indicatoren Regiokompas Trendverkenning

Tabel 2. Indicatoren gebruikt in de trendverkenning

Indicator	Omschrijving	Bron	Jaartallen data
Bijstand beroepsbevolking	Percentage van de beroepsbevolking die een bijstandsuitkering op grond van de Participatiewet ontvangen.	CBS	2014 - 2024
Besteedbaar inkomen	Het gemiddeld besteedbaar inkomen van huishoudens (excl. studenten), uitgedrukt in €1.000	CBS	2011 – 2023
Arme bevolking	Het percentage huishoudens dat niet voldoende inkomen en vermogen heeft om volgens de NIBUD-norm volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving	CBS	2022, 2023
Financiële buffer	Percentage huishoudens met voldoende financiële buffer, rekening houdend met de grootte van het huishoudens.	CBS Microdata	2013 - 2023
Moeite met rondkomen	Het percentage personen van 18 jaar en ouder dat moeite heeft met rondkomen.	GGD, RIVM, CBS	2012,2016, 2020, 2022
Psychische klachten	Percentage personen met psychische klachten dat 60 of minder dan 60 scoort op de Mental Health Inventory (MHI). De cijfers hebben betrekking op de 'Mental Health Inventory 5' ofwel 'MHI-5'.	GGD, RIVM, CBS	2022
Beoordeling eigen gezondheid	Percentage personen van 18 jaar of ouder met antwoordcategorie 'zeer goed' of 'goed' op de vraag naar de algemene gezondheidstoestand.	GGD, RIVM, CBS	2012,2016, 2020, 2022

Eenzaamheid	Het percentage personen van 18 jaar en ouder dat zich (zeer) sterk eenzaam voelt.	GGD, RIVM, CBS	2012,2016, 2020, 2022
Stress	Het percentage personen van 18 jaar of ouder dat de afgelopen 4 weken (heel) veel stress heeft ervaren.	GGD, RIVM, CBS	2020, 2022
Gewelds- en seksuele delicten	Het aantal geregistreerde gewelds- en seksuele delicten per 1.000 inwoners.	Politie, CBS	2015 - 2024
Huiselijk geweld	Het aantal casussen met meldingen huiselijk geweld per 100.000 inwoners. Hieronder valt: kindermishandeling, geweld tegen ouders, (ex-)partnergeweld, ouderenmishandeling (ouder dan 65 jaar) en huiselijk geweld overig.	CBS	2019 - 2023
Onveiligheidsgevoel	Percentage inwoners dat zich 'wel eens' of 'vaak' onveilig voelt.	CBS	2023
Vandalisme	Het aantal vernielingen c.q. zaakbeschadigingen per 1.000 inwoners.	Politie, CBS	2015 - 2024
Vermogensdelicten	Het aantal vermogensdelicten per 1.000 inwoners.	Politie, CBS	2015 - 2024
Tevredenheid woning	Het percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woning.	CBS	2012, 2015, 2018, 2021, 2024
Tevredenheid woonomgeving	Het percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woonomgeving.	CBS	2012, 2015, 2018, 2021, 2024
Sociale Cohesie	Een rapportcijfer gebaseerd op een 8-tal stellingen dat de sociale cohesie binnen een regio aangeeft.	CBS	2023